

31998L0026

L 166/45

EUROOPA ÜHENDUSTE TEATAJA

11.6.1998

**EUROOPA PARLAMENDI JA NÕUKOGU DIREKTIIV 98/26/EÜ,
19. mai 1998,
arvelduse lõplikkuse kohta makse- ja väärtpaberiarveldussüsteemides**

EUROOPA PARLAMENT JA EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artiklit 100a,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut, ⁽¹⁾võttes arvesse Euroopa Rahainstituudi arvamust, ⁽²⁾võttes arvesse majandus- ja sotsiaalkomitee arvamust, ⁽³⁾toimides asutamislepingu artiklis 189b ettenähtud menetluse kohaselt ⁽⁴⁾

ning arvestades, et:

- (1) 1990. aasta Lamfalussy aruandes kümne grupi riikide keskpankade juhatajatele osutati tähtsale süsteemiriskile, mis on seotud maksete mitme õigusliku tasaarvelduse viisi, eelkõige mitmepoolse tasaarvelduse kasutamisel põhinevate maksesüsteemidega; reaalarjalistes brutoarveldussüsteemides osalemisega seotud õiguslike riskide vähendamine on ülimalt tähtis, arvestades nende süsteemide jätkuvat arengut;
- (2) samuti on äärmiselt oluline vähendada väärtpaberiarveldussüsteemides osalemisega seotud riski, eelkõige juhul, kui sellised süsteemid ja maksesüsteemid on omavahel tihedalt seotud;
- (3) käesoleva direktiivi eesmärk on toetada rahvusvaheliste maksete ja väärtpaberiarvelduste korra tõhusat ja tasuvat toimimist ühenduses, mis tugevdab kapitali liikumise vabadust siseturul; seeläbi jätkab käesolev direktiiv edusamme, mis on tehtud siseturu väljakujundamise, eelkõige teenuste osutamise vabaduse ja kapitali liikumise piirangutest vabastamise suunas, et saavutada majandus- ja rahaliit;

(4) on soovitatav, et liikmesriikide õigusaktide eesmärk oleks võimalikult vähendada süsteemi häireid, mida põhjustavad kõnealuses süsteemis osaleja vastu algatatud maksejõuetusmenetlused;

(5) 1985. aastal esitatud ja 8. veebruaril 1988 muudetud ettepaneku suhtes krediitiasutuste ümberkorraldamist ja lõpetamist käsitleva direktiivi vastuvõtmiseks ei ole nõukogu veel otsust teinud; nõukogus kohtunud liikmesriikide 23. novembril 1995 koostatud maksejõuetusmenetluse konventsiooni reguleerimisalast arvatakse sõnaselgelt välja kindlustusseltsid, krediitiasutused ja investeerimisühingud;

(6) käesoleva direktiivi eesmärk on hõlmata nii siseriiklikke kui ka rahvusvahelisi makse- ja väärtpaberiarveldussüsteeme; käesolevat direktiivi kohaldatakse ühenduse süsteemide ja tagatiste suhtes, mida nendes osalejad, olgu siis ühendusest või kolmandatest riikidest, on andnud seoses nendes süsteemides osalemisega;

(7) liikmesriigid võivad kohaldada käesoleva direktiivi sätteid oma siseriiklike asutuste suhtes, kes osalevad vahetult kolmandate riikide süsteemides, ja seoses osalemisega sellistes süsteemides antud tagatiste suhtes;

(8) liikmesriikidel tuleks lubada määrata käesoleva direktiiviga reguleeritavaks selline süsteem, mille põhitegevus on väärtpaberiarveldused, isegi kui süsteemis tegeldakse piiratud ulatuses ka kaubapõhiste tuletisväärtpaberitega;

(9) süsteemiriski vähendamine eeldab eelkõige arvelduse lõplikkust ja tagatise täitmisele pööratavust; tagatistena käsitletakse kõiki vahendeid, kaasa arvatud tagasiostulepingud, seadusjärgsed pandiõigused ja tagatisõiguste üleminek usaldusisikule, mida osaleja annab teistele makse- ja/või väärtpaberiarveldussüsteemides osalejatele, et tagada selle süsteemiga seotud õigusi ja kohustusi; tagatise määratlus käesolevas direktiivis ei tohiks mõjutada siseriiklikke eeskirju kasutatavate tagatiste liikide kohta;

⁽¹⁾ EÜT C 207, 18.7.1996, lk 13 ja EÜT C 259, 26.8.1997, lk 6.

⁽²⁾ Arvamus on esitatud 21. novembril 1996.

⁽³⁾ EÜT C 56, 24.2.1997, lk 1.

⁽⁴⁾ Euroopa Parlamendi 9. aprilli 1997. aasta arvamus (EÜT C 132, 28.4.1997, lk 74), nõukogu 13. oktoobri 1997. aasta ühine seisukoht (EÜT C 375, 10.12.1997, lk 34) ja Euroopa Parlamendi 29. jaanuari 1998. aasta otsus (EÜT C 56, 23.2.1998). Nõukogu 27. aprilli 1998. aasta otsus.

- (10) hõlmates tagatise, mis on antud seoses keskpankade ülesannet täitvate liikmesriikide keskpankade toimingutega, kaasa arvatud rahapoliitilised meetmed, abistab käesolev direktiiv Euroopa Rahainstituuti tema ülesandes tõhustada välismaksete sooritamist, et valmistada ette majandus- ja rahaliidu kolmandat etappi, ning toetab seeläbi vajaliku õigusliku raamistiku kujundamist, milles tulevane Euroopa Keskpank võib arendada oma rahapoliitikat;
- (11) maksejuhised ja nende tasaarveldused peaksid olema kõikides liikmesriikides õiguslikult täitmisele pööratavad ja kolmandatele isikutele siduvad;
- (12) tasaarvelduse lõplikkust käsitlevad eeskirjad ei tohiks takistada süsteemi enne tasaarvelduse toimumist kontrollimast, kas süsteemi sisestatud juhised vastavad kõnealuse süsteemi eeskirjadele ja võimaldavad teostada tasaarveldust selles süsteemis;
- (13) mitte miski käesolevas direktiivis ei tohiks takistada ühtki osalejat ega kolmandat isikut kasutamast võimalikke seadusjärgseid õigusi või esitamast nõudeid aluseks oleva tehingu tagajärjel süsteemi sisestatud maksejuhise tagasiisaamiseks või tagastamiseks, näiteks pettuse või tehnilise vea korral, kui see ei põhjusta tasaarvelduse ega maksejuhise tühistamist süsteemis;
- (14) on vaja tagada, et maksejuhiseid ei saa tühistada pärast süsteemi eeskirjades määratletud ajahetke;
- (15) on vaja, et liikmesriik teataks teistele liikmesriikidele viivitamata maksejõuetusmenetluse algatamisest süsteemis osaleja vastu;
- (16) maksejõuetusmenetlustel ei tohiks olla tagasiulatuvat jõudu süsteemis osaleja õiguste ja kohustuste suhtes;
- (17) maksejõuetusmenetluse korral süsteemis osaleja vastu on käesoleva direktiivi eesmärk lisaks sellele määrata kindlaks, millist maksejõuetusõigust kohaldatakse osaleja õiguste ja kohustuste suhtes seoses tema osalemisega süsteemis;
- (18) maksejõuetu osaleja suhtes kohaldatav maksejõuetusõigus ei tohiks mõjutada tagatist;
- (19) artikli 9 lõike 2 sätteid tuleks kohaldada üksnes registri, konto või keske deponooriumi suhtes, mis tõendab kõnealuste väärtpaberite suhtes varaliste õiguste või nende üleandmise või ülekanndmise õiguste olemasolu;
- (20) artikli 9 lõike 2 sätted on mõeldud tagamaks, et juhul, kui osalejal, liikmesriigi keskpangal või tulevasel Euroopa Keskpangal on kehtiv tagatis selle liikmesriigi õiguse kohaselt, kus asjakohane register, konto või keskne deponoorium asub, tuleks selle tagatise kehtivust ja täitmisele pööratavust selle süsteemi (ja selle käitaja) ning kõikide muude otseselt või kaudselt läbi selle süsteemi nõudeid esitavate isikute suhtes määrata kindlaks üksnes kõnealuse liikmesriigi õiguse alusel;
- (21) artikli 9 lõike 2 sätete eesmärk ei ole piirata selle liikmesriigi õiguse kohaldamist ja mõju, kelle õiguse alusel on väärtpaberid välja lastud, ega selle liikmesriigi õiguse kohaldamist ja mõju, kus väärtpaberid muul juhul asuvad (sealhulgas piiramata selliste väärtpaberite või nendega seotud õiguste väljalaskmist, omamist või üleandmist käsitlevate õigusaktide kohaldamist), ning neid sätteid ei tohiks tõlgendada nii, et iga selline tagatis on vahetult täitmisele pööratav või tunnustatav mõnes sellises liikmesriigis ka muul viisil kui kooskõlas selle liikmesriigi õigusega;
- (22) on soovitatav, et liikmesriigid üritavad luua piisavaid sidemeid kõikide käesoleva direktiiviga reguleeritavate väärtpaberiarveldussüsteemide vahel, et saavutada väärtpaberitega seotud tehingute osas võimalikult suur läbipaistvus ja õiguskindlus;
- (23) käesoleva direktiivi vastuvõtmine on kõige sobivam viis eespool nimetatud eesmärkide saavutamiseks, hõlmamata rohkem kui nende saavutamiseks hädavajalik,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I JAGU

REGULEERIMISALA JA MÕISTED

Artikkel 1

Käesoleva direktiivi sätteid kohaldatakse:

- a) iga artikli 2 punktis a määratletud süsteemi suhtes, mida reguleerib liikmesriigi õigus ja mis toimib mis tahes vääringsus, ektüüdes või erinevates vääringsutes, mida arvestatakse süsteemis teineteise suhtes ümber;

- b) iga sellises süsteemis osaleja suhtes;
- c) tagatise suhtes, mis antakse seoses:
- süsteemis osalemisega või
 - liikmesriikide keskpankade toimingutega nende täites keskpanga ülesannet.
- investeerimisühing direktiivi 93/22/EMÜ⁽²⁾ artikli 1 punktis 2 määratletud tähenduses, välja arvatud kõnealuse direktiivi artikli 2 lõike 2 punktide a–k loendis sätestatud asutused,
- ametiasutus ja avalik-õiguslik riigigarantiiga ettevõtja või
- mis tahes ettevõtja, kelle peakontor asub väljaspool ühendust ja kelle tegevus vastab esimeses ja teises taandes määratletud ühenduse krediidasutuse või investeerimisühingu omale,

Artikkel 2

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

a) *süsteem* — vormiline struktuur:

- kolme või enama osaleja vahel, arvestamata võimalikku arveldusagenti, võimalikku keskset osalejat, võimalikku arvelduskoda või võimalikku kaudset osalejat, kusjuures on olemas ühised eeskirjad ja ühtne kord maksejuhiste täitmiseks osalejate vahel,
- mida reguleerib osalejate valitud liikmesriigi õigus; osalejad võivad siiski valida üksnes sellise liikmesriigi õiguse, kus asub vähemalt ühe osaleja peakontor, ja
- mille on süsteemiks määranud ja sellest komisjonile teatanud pärast süsteemi eeskirjade asjakohasuses veendumist see liikmesriik, kelle õigust kohaldatakse, ilma et see piiraks muude, siseriiklikes õigusaktides sätestatud rangeimate üldkohaldatavate tingimuste kohaldamist.

Vastavalt esimese lõigu tingimustele võib liikmesriik süsteemiks määrata sellise vormilise struktuuri, kelle tegevus koosneb punkti i teises taandes määratletud maksejuhiste täitmisest ja kes täidab piiratud ulatuses muude finantsvahenditega seotud juhiseid, kui kõnealune liikmesriik leiab, et määramine on süsteemiriski tõttu õigustatud.

Samuti võib liikmesriik iga üksikjuhu puhul eraldi määrata süsteemiks vormilise struktuuri kahe osaleja vahel, arvestamata võimalikku arveldusagenti, võimalikku keskset osalejat, võimalikku arvelduskoda või võimalikku kaudset osalejat, kui kõnealune liikmesriik leiab, et määramine on süsteemiriski tõttu õigustatud;

b) *asutus*:

- krediidasutus direktiivi 77/780/EMÜ⁽¹⁾ artikli 1 esimeses taandes määratletud tähenduses, sealhulgas kõnealuse direktiivi artikli 2 lõike 2 loendis sätestatud asutused,

kes osalevad süsteemis ja vastutavad maksejuhistest tulenevate rahaliste kohustuste täitmise eest selles süsteemis.

Kui süsteemi järele valvatakse kooskõlas siseriikliku õigusega ja see täidab üksnes punkti i teises taandes määratletud maksejuhiseid ning teostab sellistest juhistest tulenevaid makseid, võib liikmesriik otsustada, et sellises süsteemis osalevaid ettevõtjaid, kes vastutavad maksejuhistest tulenevate rahaliste kohustuste täitmise eest selles süsteemis, võib käsitleda asutustena, tingimusel et vähemalt kolm selles süsteemis osalejat kuulub esimeses lõigus nimetatud liikidesse ja kõnealune otsus on süsteemiriski tõttu õigustatud;

- c) *keskne osaleja* — üksus süsteemis osalevate asutuste vahel, kes toimib nende asutuste suhtes eraldiseisva osapoolena nende asutuste maksejuhiste osas;
- d) *arveldusagent* — üksus, kes pakub süsteemis osalevatele asutustele ja/või keskele osalejale arvelduskontosid, mille kaudu maksejuhiseid sellistes süsteemides arveldatakse, ja annab vajaduse korral nendele asutustele ja/või kesksetele osalejatele arveldamise eesmärgil krediiti;
- e) *arvelduskoda* — üksus, kes vastutab asutuste, võimaliku keske osaleja ja/või võimaliku arveldusagenti netopositsioonide arvutamise eest;
- f) *osaleja* — asutus, keskne osaleja, arveldusagent või arvelduskoda.

Vastavalt süsteemi eeskirjadele võib üks ja seesama osaleja toimida keske osaleja, arveldusagenti või arvelduskojana või täita kõiki neid ülesandeid või osa neist.

⁽¹⁾ Esimene nõukogu 12. detsembri 1977. aasta direktiiv 77/780/EMÜ krediidasutuste asutamise ja tegevusega seotud õigus- ja haldusnormide kooskõlastamise kohta (EÜT L 322, 17.12.1977, lk 30). Direktiivi on viimati muudetud direktiiviga 96/13/EÜ (EÜT L 66, 16.3.1996, lk 15).

⁽²⁾ Nõukogu 10. mai 1993. aasta direktiiv 93/22/EMÜ väärtpaberiturul pakutavate investeerimisteenuste kohta (EÜT L 141, 11.6.1993, lk 27). Direktiivi on viimati muudetud direktiiviga 97/9/EÜ (EÜT L 84, 26.3.1997, lk 22).

Kui see on süsteemiriski tõttu õigustatud, võib liikmesriik otsustada, et käesoleva direktiivi kohaldamisel võib kaudset osalejat käsitleda osalejana, tingimusel et kaudset osalejat tuntakse süsteemis;

g) *kaudne osaleja* — punkti b esimeses taandes määratletud krediitiasutus, kellel on lepinguline suhe sellises süsteemis osaleva asutusega, kus täidetakse punkti i esimeses taandes määratletud maksejuhiseid, võimaldades eespool nimetatud krediitiasutusel suunata maksejuhiseid läbi süsteemi;

h) *väärtpaberid* — kõik direktiivi 93/22/EMÜ lisa B jaos nimetatud vahendid;

i) *maksejuhis*:

— osaleja mis tahes korraldus anda saaja käsutusse teatav hulk raha, tehes raamatupidamiskande krediitiasutuse, keskpanga või arveldusagendi kontodele, või mis tahes korraldus, millest tuleneb maksekohustuse võtmine või selle täitmine, nagu määratletud süsteemi eeskirjades, või

— osaleja mis tahes korraldus anda üle väärtpaberi või väärtpaberite omandi- või muu õigus, tehes registrisse raamatupidamiskande või muul viisil;

j) *maksejõuetusmenetlus* — liikmesriigi või kolmanda riigi õigusaktides sätestatud mis tahes ühismeetmed osaleja lõpetamiseks või ümberkorraldamiseks, kui selliste meetmetega kaasneb ülekannete või maksete peatamine või piiramine;

k) *tasaarveldus* — osaleja või osalejate poolt ühele või mitmele teisele osalejale antud või neilt saadud maksejuhistest tulenevate nõuete ja kohustuste ümberarvestamine üheks netonõudeks või üheks netokohustuseks, mille tulemusena saab sisse nõuda üksnes netonõude või võlgneda netokohustuse;

l) *arvelduskonto* — konto keskpangas, arveldusagendi või keskse osaleja juures, mida kasutatakse rahaliste vahendite ja väärtpaberite hoidmiseks ning süsteemis osalejate vaheliste tehingute arveldamiseks;

m) *tagatis* — kõik likviidsed varad (sealhulgas panditud raha), mis on antud pandi-, tagasiostu- või samalaadse lepinguga või muul viisil seoses süsteemiga tekkida võivate õiguste ja

kohustuste tagamiseks või mis on antud liikmesriikide keskpankadele või tulevasele Euroopa Keskpangale.

II JAGU

TASAARVELDUS JA MAKSEJUHISED

Artikkel 3

1. Maksejuhised ja tasaarveldused on õiguslikult täitmisele pööratavad ja isegi maksejõuetusmenetluse korral osaleja vastu kolmandatele isikutele siduvad, tingimusel et maksejuhised sisestati süsteemi enne artikli 6 lõikes 1 määratletud maksejõuetusmenetluse algatamise hetke.

Kui maksejuhised on erandlikult süsteemi sisestatud pärast maksejõuetusmenetluse algatamise hetke ja need on täidetud sellise menetluse algatamise päeval, on need õiguslikult täitmisele pööratavad ja kolmandatele isikutele siduvad üksnes siis, kui pärast arveldushetke suudab arveldusagent, keskne osaleja või arvelduskoda tõestada, et nad ei olnud ega oleks pidanud olema sellisest menetlusest teadlikud.

2. Ükski õigusnorm, eeskiri ega tava, mis käsitleb enne artikli 6 lõikes 1 määratletud maksejõuetusmenetluse algatamise hetke sõlmitud lepinguid või tehtud tehinguid, ei põhjusta tasaarvelduse tühistamist.

3. Maksejuhise süsteemi sisestamise hetk määratletakse selle süsteemi eeskirjades. Kui süsteemi reguleerivates siseriiklikes õigusaktides on sisestamishetke käsitlevaid tingimusi, peavad kõnealuse süsteemi eeskirjad olema selliste tingimustega kooskõlas.

Artikkel 4

Liikmesriigid võivad ette näha, et maksejõuetusmenetluse algatamine osaleja vastu ei takista selle osaleja arvelduskontol olevate rahaliste vahendite või väärtpaberite kasutamist selle osaleja kohustuste täitmiseks süsteemis maksejõuetusmenetluse algatamise päeval. Lisaks sellele võivad liikmesriigid ette näha, et sellise osaleja laenuvõimalusi, mis on seotud süsteemiga, kasutatakse kättesaadava, olemasoleva tagatise vastu, et täita selle osaleja kohustused süsteemis.

Artikkel 5

Alates kõnealuse süsteemi eeskirjades määratletud hetkest ei või süsteemis osaleja ega kolmas isik maksejuhist tühistada.

III JAGU

MAKSEJÕUETUSMENETLUST KÄSITLEVAD SÄTTED*Artikkel 6*

1. Käesoleva direktiivi kohaldamisel on maksejõuetusmenetluse algatamise hetk see, mil asjaomane kohtuorgan või haldusasutus langetab oma otsuse.

2. Kui otsus on tehtud lõike 1 kohaselt, teatab asjaomane kohtuorgan või haldusasutus sellest otsusest enda liikmesriigi valitud asjakohasele asutusele.

3. Lõikes 2 nimetatud liikmesriik teatab sellest viivitamata teistele liikmesriikidele.

Artikkel 7

Maksejõuetusmenetlusel ei ole tagasiulatuvat jõudu osaleja osalemisest süsteemis või sellega seoses tulenevate selliste õiguste ja kohustuse suhtes, mis on tekkinud enne artikli 6 lõikes 1 määratletud maksejõuetusmenetluse algatamise hetke.

Artikkel 8

Maksejõuetusmenetluse algatamise korral süsteemis osaleja vastu määratakse kõnealuse osaleja osalemisest tulenevad või sellega seotud õigused ja kohustused seda süsteemi reguleeriva õigusega.

IV JAGU

TAGATISE VALDAJATE ÕIGUSTE KAITSMINE TAGATISE ANDJA MAKSEJÕUETUSE MÕJUDE EEST*Artikkel 9*

1. Tagatise andnud osaleja või liikmesriikide või tulevase Euroopa Keskpannga lepingupartneri vastu algatatud maksejõuetusmenetlus ei mõjuta:

- osaleja õigusi seoses süsteemiga talle antud tagatisele ega
- liikmesriikide keskpankade või tulevase Euroopa Keskpannga õigusi nendele antud tagatisele.

Sellist tagatist võib nende õiguste tagamiseks müüa.

2. Kui väärtpaberid (sealhulgas õigusi väärtpaberitele) antakse väärtpaberitagatisena osalejatele ja/või liikmesriikide keskpankadele või tulevasele Euroopa Kesk pangale, nagu kirjeldatud lõikes 1, ja nende (või kõikide nende nimel tegutsevate volitatud isikute, esindajate või kolmandate isikute) õigus väärtpaberitele on seaduslikult registreeritud liikmesriigis asuvas registris, kontrol või keskses deponitooriumis, määratakse selliste üksuste kui väärtpaberitagatise valdajate õigused nendele väärtpaberitele kõnealuse liikmesriigi õiguse kohaselt.

V JAGU

LÕPPSÄTTED*Artikkel 10*

Liikmesriigid piiritlevad käesoleva direktiiviga hõlmatavad süsteemid ning teatavad neist ja nende kooskõlas artikli 6 lõikega 2 valitud ametiasutustest komisjonile.

Süsteem teatab sellele liikmesriigile, kelle õigust kohaldatakse, süsteemis osalejatest, kaasa arvatud võimalikud kaudsed osalejad, ja nendega seotud muutustest.

Lisaks teises lõigus sätestatud teatamisele võivad liikmesriigid nende jurisdiktsiooni all olevatele süsteemidele kehtestada järelevalve- või loanõudeid.

Iga õigustatud huvi omav isik võib nõuda, et asutus teataks talle süsteemidest, milles see osaleb, ja annaks teavet nende süsteemide toimimist reguleerivate põhieeskirjade kohta.

Artikkel 11

1. Liikmesriigid jõustavad käesoleva direktiivi täitmiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid enne 11. detsembrist 1999. Liikmesriigid teatavad sellest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need meetmed vastu võtavad, lisavad nad nendes meetmetesse või nende meetmete ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Sellise viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

2. Liikmesriigid edastavad komisjonile käesoleva direktiiviga reguleeritavas valdkonnas nende vastuvõetud siseriiklike õigusnormide teksti. Selles teatistes esitavad liikmesriigid vastavustabeli, mis osutab käesoleva direktiivi igale artiklile vastavatele olemasolevatele või kehtestatavatele siseriiklikele õigusnormidele.

Artikkel 12

Hiljemalt kolme aasta jooksul alates artikli 11 lõikes 1 nimetatud kuupäevast esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta, lisades vajaduse korral ettepanekud selle läbivaatamiseks.

Artikkel 13

Käesolev direktiiv jõustub Euroopa Ühenduste Teatajas avaldamise päeval.

Artikkel 14

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 19. mai 1998

Euroopa Parlamendi nimel

president

J. M. GIL-ROBLES

Nõukogu nimel

eesistuja

G. BROWN